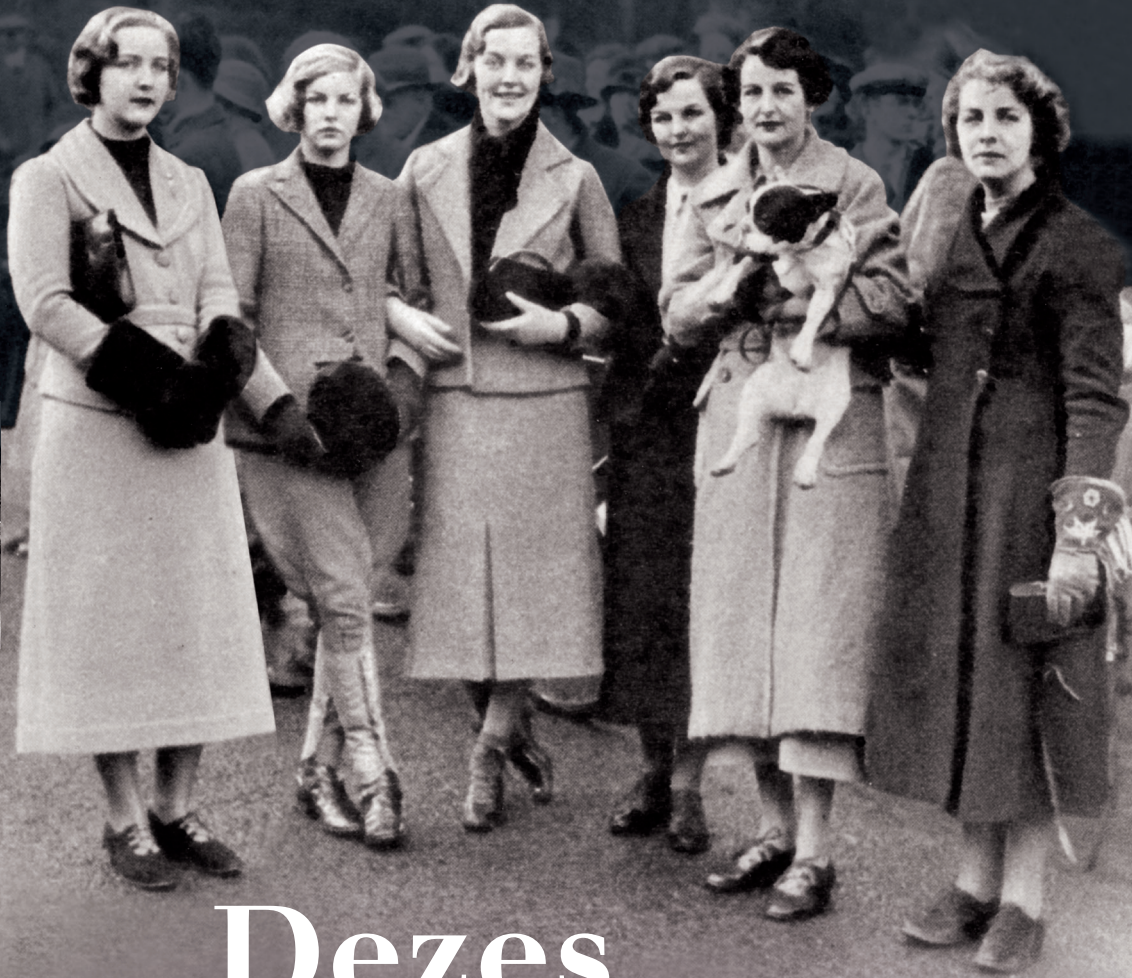

EENBUITENGEWONEFAMILIEKRONIEK

Dezes freules

DegeschiedenisvandezussenMitford

LauraThompson

Laura Thompson

De zes
freules

De geschiedenis van de zussen Mitford

EEN BUITENGEWONE
FAMILIEKRONIEK

© Nederlandse vertaling Uitgeverij Omniboek, 2017
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.omniboek.nl

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *Take Six Girls* bij Head of Zeus Ltd.
© Laura Thompson, 2015

Vertaling Arnout van Cruyningen
Omslagontwerp Suzan Beijer grafisch ontwerp
Opmaak binnenwerk Studio Mol
Omslagbeeld Bridgeman Images
ISBN 9789401910729
ISBN e-book 9789401910736
NUR 320

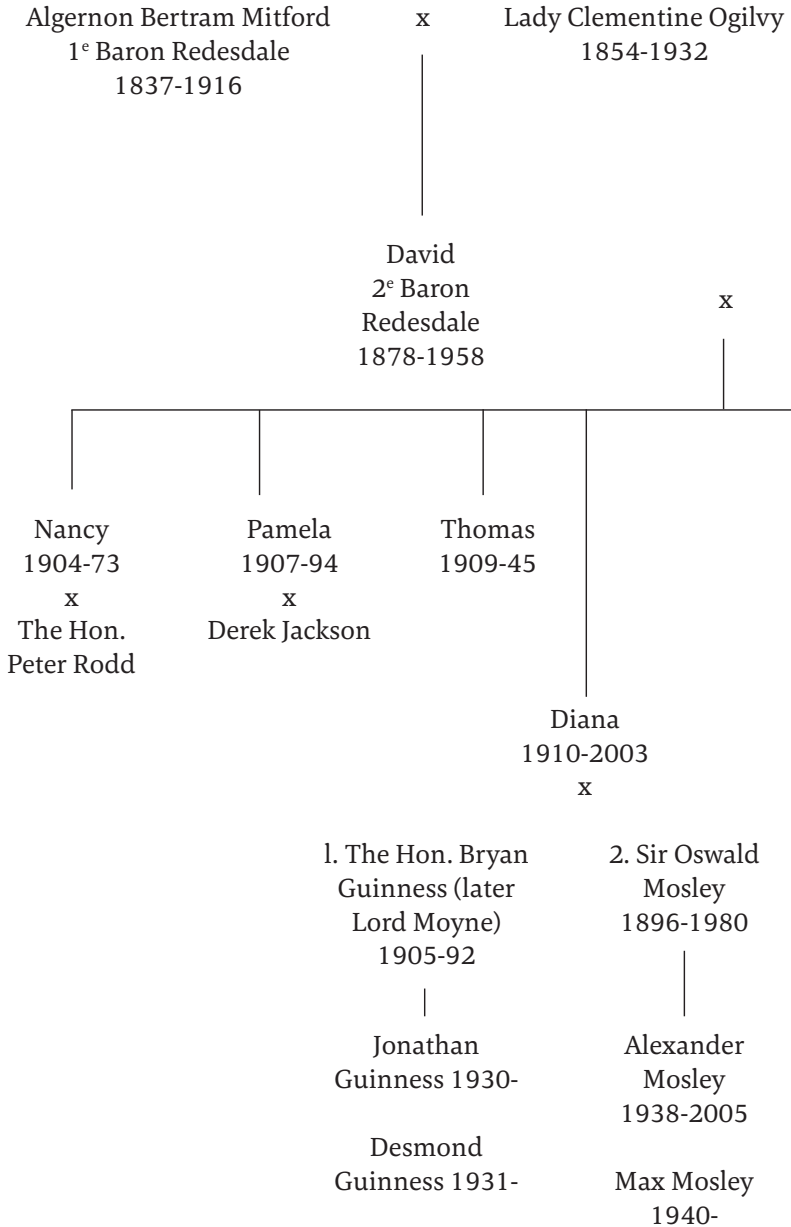
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Inhoud

Het fenomeen Mitford	9
Deel I	37
Deel II	123
Deel III	215
Deel IV	295
Wat er daarna gebeurde	341
Nawoord bij de Nederlandse uitgave	361
Noten	365
Beknopte bibliografie	389
Woord van dank	391
Fotoverantwoording	393
Register	395

STAMBOOM VAN DE FAMILIE MITFORD

Thomas
Bowles
1841?-1921

x

Jessica Evans
Gordon
1852-87

Sydney
Bowles
1880-1963

Unity
Valkyrie
1914-48

Jessica Lucy
1917-96
x

Deborah
1920-2014

x

1. Esmond
Romilly
1918-41

2. Robert
Treuhaft
1912-2007

Lord Andrew
Cavendish
(11^e Hertog van
Devonshire)
1920-2004

Julia
Romilly
1937-38

Nicholas
Treuhaft
1944-55

Lady Emma
Cavendish 1943-

Constancia
Romilly
1941-

Benjamin
Treuhaft
1947-

Peregrine
Cavendish,
(12^e Hertog van
Devonshire 1944-)

Lady Sophia
Cavendish 1957-

Het fenomeen Mitford

Neem zes jonge vrouwen, alle zes uitgesproken individualisten, en laat die los in een van de explosiefste tijdperken in de politieke geschiedenis. Dan krijg je het verhaal van de Mitfords. Het heeft veel weg van een sociaal experiment, met resultaten die zelfs de fantasievolste onderzoeker zouden verbijsteren. De fascinatie is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het feit dat je het experiment nooit kunt herhalen. Er zullen nooit meer zes van zulke jonge vrouwen zijn die op deze manier werden grootgebracht, in eenzelfde tijd.

De zussen Mitford werden tussen 1904 en 1920 geboren in het hart van Engeland, in een familie met een geschiedenis die terugging tot ver voor Willem de Veroveraar. Als dochters van de 2^e Lord en Lady Redesdale werd van hen verwacht dat ze echtgenotes en moeders zouden worden die hun stand ophielden en voortzetten, het soort vrouwen dat in een beetje slechtzittende satijnen jurken op galabals verscheen en in degelijk tweed door Gloucestershire banjerde. Iets van deze degelijke opvoeding zouden ze nooit kwijtraken: op haar sterfbed bekende Nancy Mitford dat ze er alles voor over zou hebben om nog een dagje te jagen. Maar inmiddels had een wereld die groter was dan het landelijke Heythrop al lang beslag gelegd op Nancy, ja, op alle zussen behalve Pamela, de uitzondering in de schaduw die het licht nog feller liet schijnen op de andere vijf.

Je kunt de carrières van de zussen Mitford opdreunen op de manier waarop je de vrouwen van Hendrik VIII opsomt: schrijfster; plattelandsvrouw; fasciste; nazi; communiste; hertogin. Je kunt hun beknopte biografietjes reciteren en daar met de routine van een bedreven goochelaar wat uitzonderlijke feitjes uit naar boven halen. Nancy, een autodidact

die de interpunctie nooit onder de knie kreeg (Evelyn Waugh: ‘Dat is niet jouw ding’), werd een beroemd schrijfster, die in de jaren veertig van de twintigste eeuw *The Pursuit of Love* en *Love in a Cold Climate*¹ publiceerde, geliefde romans die ware klassiekers zijn geworden. Pamela, de rustieke kippenfokster wier blauwe ogen goed pasten bij de kleur van haar Rayburn-fornuis, werd aanbeden door de jonge John Betjeman² (‘Zachtaardige Pamela, de landelijkste van allemaal’). Diana, de mooiste vrouw van haar generatie, sloot zichzelf doodgemoedereerd buiten de grenzen van wat maatschappelijk aanvaardbaar was toen ze haar ideale echtgenoot verliet voor de leider van de Britse Unie van Fascisten, Sir Oswald Mosley. Unity, verwekt in een Canadees stadje dat Swastika heette, werd een vurige nazi en naaste metgezel van Adolf Hitler. Jessica liet zich schaken door haar medecommunist Esmond Romilly, de neef (en volgens de geruchten een zoon) van Winston Churchill, en ging vol trots wonen tussen de arbeiders in Rotherhithe. Deborah werd kasteelvrouw van Chatsworth House, de schitterende zeventiende-eeuwse zetel van de familie Devonshire, waar zij haar kantoor vol zette met aandenkens aan Elvis Presley.

Dit alles werd breed uitgemeten in krantenartikelen toen Deborah, ‘de laatste Mitford-zus’, in 2014 overleed, hoewel de feiten al ruimschoots bekend waren. Sommige mensen dachten misschien dat Nancy de fasciste was en Unity de communiste, maar ze wisten toch zo’n beetje waar het om ging. Al even bekend waren de kenmerken die de zussen gemeen hadden: hun onstuitbare aristocratische lichtvoetigheid, hun gelijksoortige uiterlijk, hun taalgebruik. De Mitfords bevolkten een taalkundig miniwereldje met een bijna kinderlijke manier van praten (*‘Oh do be sorry for me’*) die vooral beroemd is door de bijnamen die ze iedereen gaven, vooral elkaar, wat begon als grapje binnen de familie en later ook buiten de eigen kring werd geëtaleerd. Ook hier kunnen mensen de dingen door elkaar hebben gehaald en in de veronderstelling verkeren dat Woman de nazi was en Honks de schrijfster, of dat Stubby de plattelandsvrouw en Bobo de hertogin was.³ Maar desondanks was men er zich van bewust dat dit de manier was waarop de Mitfords zich gedroegen. Ze hadden allemaal contact met Hitler en ze noemden hem allemaal Hitty of Herr Huisschilder. Of zoiets.

Enkele jaren voor haar dood had ik een interview met de toenmalige hertogin van Devonshire, of Debo, zoals ze altijd werd genoemd

(hoewel Nancy – wist je dit al? – haar ‘Nine’ noemde, naar haar veronderstelde mentale leeftijd). Zij gaf toe dat ze zich ronduit verbaasde over de hele Mitford-industrie. ‘Dat mensen nu zo geïnteresseerd zijn in ons allemaal, dat is gewoon verbazingwekkend. Maar ze schijnen het echt te zijn, om de een of andere reden die ze zelf het beste zullen kennen.’ Haar zus Diana Mosley (Honks, Bodley, Cord, Nardie), die ik eveneens heb ontmoet, kwam scherper uit de hoek. ‘De familie Mitford is zo afschuwelijk saai geworden’, zei de nog steeds knappe vrouw, terwijl ze het uitgierte op een typische Mitford-manier (bijna geluidloos, alsof het plezier te groot was om klank te geven). ‘Je verveelt je dood!’

Natuurlijk kunnen we dat ook zo’n beetje zeggen over de vrouwen van Hendrik VIII. O hemel, niet weer dat verhaal over het schilderij van Anna van Kleef door Holbein. Wie kent dat nou nog niet?

Niettemin is die bekendheid ongetwijfeld problematisch voor het verhaal van de Mitfords. Het leven van Unity Mitford zou het onderwerp van een opera moeten zijn, maar het is eerder de clou van een macabere grap geworden – ‘En toen werd de oorlog verklaard en schoot ze zichzelf door het hoofd!’ – dan de verbijsterende, duistere tragedie die het in werkelijkheid was. Want bekendheid roept niet alleen verveling op. Het laat de dingen ook minder betekenisvol lijken. En de zussen waren wel degelijk betekenisvol; ze zijn het nog steeds, trouwens. Degenen die ernaar verlangen om de hele constructie van Mitfordiana – Farve, Muv, Hons’ Cupboards⁴ – uit elkaar te trekken, zullen er wellicht anders over denken, en ik begrijp best waarom, maar tegelijk zou ik willen zeggen: kijk met een frisse blik naar wat bekend is en overdenk het nog eens. Deze zussen zijn topstukken in een Museum van de Engelse Aard. Hun imago mag van een verheven eenvoud getuigen, wat zij vertegenwoordigen is heel complex. En hoe je ook denkt over de dingen die ze belichamen en waar ze voor staan, je kunt hen echt niet saai vinden.

Zoals gezegd, kan het fenomeen van de zussen Mitford niet herhaald worden. De aard van deze vrouwen, de aard van de wereld in die dagen, dat alles kun je nooit meer op die manier bij elkaar brengen.

Om te beginnen is er het simpele feit dat het echtpaar Redesdale zo veel kinderen kreeg, zeven in totaal (Tom, de enige zoon, geboren in 1909, wordt doorgaans over het hoofd gezien, maar zijn persoonlijkheid was op zijn minst even sterk en intrigerend als die van zijn

zussen). Vervolgens is er hun opvoeding. Hoewel Tom naar Eton ging, ontvingen de meisjes hun opleiding grotendeels thuis. De drie grote landhuizen die de familie bewoonde – Batsford Park, Asthall Manor, Swinbrook House – werden speelplaatsen in hun fantasie. Het welopgevoede kind van vandaag volgt een strak schema (hobo om vier uur, test op glutenallergie om halfvijf) en vergezelt zijn ouders in vrijwel iedere volwassen omgeving, van de kroeg tot Starbucks. De zussen Mitford leefden daarentegen in hun eigen wereldje. Zij genoten een vrijheid die vandaag de dag bijna losgeslagen lijkt. In letterlijke zin was die vrijheid beperkt. Ze reisden niet verder dan Schotland, nooit zonder een kindermeisje, en ze spraken maar weinig mensen buiten hun familie, behalve met knechten, gouvernantes en jachtopzieners. Hun moeder kon erg star zijn in haar opvattingen, hun vader kon plotseling in woede uitbarsten over overtredingen van de gedragscode. Maar in wezen genoten deze meisjes een bijna volledige vrijheid, omdat niets hen tegenhield om te zijn wie ze waren, om hun persoonlijkheid te ontplooiën. Over de vraag in hoeverre dat een goede zaak was, kun je uiteraard verschillend denken. Maar het maakte hen tot de Mitfords.

Ze struinden door hun huizen en maakten zich druk over boeken of de liefde of dieren (geen enkele foto zonder een of andere prachtige hond in beeld), ze werden steeds mooier en levenslustiger, en lieten zich op een vreemde manier prikkelen door de enorme verveling die ze soms ervoeren. Ze waren niet altijd allemaal samen. Ze sloten bijzondere bondgenootschappen: Diana met Tom, Jessica met Unity, Deborah met Jessica. Niet in de laatste plaats door het leeftijdsverschil traden de zussen niet op als een sextet (met Tom als ‘losse’ dirigent). Desondanks, en ten dele omdat er zo een-twee-drie niemand anders beschikbaar was, wisten ze het vuur bij elkaar aan te wakkeren. Binnen de familie ontstond een rangorde die hun leven lang bleef bestaan. Tot op het laatst, toen alleen Diana en Deborah nog in leven waren, bleven de Mitford-zussen verstrengeld in een web van rivaliteiten en samenzweringen binnen de familie.

En hun overrompelende – je kunt zelfs zeggen: theatrale – persoonlijkheid was stellig een integraal onderdeel van dat ingewikkelde web. Het lijkt een al te gemakkelijke stelling dat Jessica een verbeterde communiste werd omdat Unity, de zus die het dichtst bij haar stond, een verbeterde nazi werd. Het klinkt al even simpel als je zegt dat Unity een

nazi werd omdat Diana, die zij bewonderde en adoreerde, een fasciste werd. Maar tot op zekere hoogte zijn deze beweringen juist. Als deze meiden niet zo dicht op elkaar waren opgegroeid, waarbij ze voortdurend de strijd met elkaar aangingen of de een zich van de ander distantiëerde, zouden ze nooit zo uniek zijn geworden. En als ze niet in zo'n bijzondere tijd hadden geleefd, zouden ze hun individuele persoonlijkheid – op zijn minst in een aantal gevallen – heel anders hebben geuit.

De freules Mitford werden meerderjarig in een tijd vol ingrijpende en uiterst dramatische veranderingen. Nancy maakte haar debuut in de hogere kringen op 28 november 1922. Het betrof een bal op Asthall, waarover *The Times* in de hofrubriek berichtte op de formele en eerbiedige toon die destijds tegenover de bovenklasse werd aangeslagen ('Onder degenen die een gezelschap naar de dansavond geleidden, bevond zich gravin Bathurst ...'), in alle opzichten alsof er nooit een eind was gekomen aan het edwardiaanse tijdperk.⁵ Het bal voor de jongste zuster, Deborah, werd op 22 maart 1938 gehouden in het Londense familiehuis. Tien dagen daarvoor had Adolf Hitler de *Anschluss* ingezet, de annexatie van Oostenrijk door nazi-Duitsland.

In de zestien jaren tussen die twee debutantenbals was de politiek steeds extremer geworden en sterk gepolariseerd geraakt. Op het globale schaakbord stonden het communisme en het fascisme tegenover elkaar als twee onhandige reuzen. In vergelijking daarmee leek de democratie maar een zwak beestje, dat gematigdheid blaatte in de nasleep van een wereldoorlog en de Russische Revolutie, in een wereld die te maken had met de Grote Depressie en massawerkloosheid. Natuurlijk nam Groot-Brittannië niet zijn toevlucht tot een dictator – zoals Italië, Spanje en Duitsland deden – maar er waren veel mensen die naar dergelijke illusies en zekerheden hunkerden, een politiek van leuzen op aanplakbiljetten. In 1920 werd de Britse Communistische Partij opgericht. Bijna onvermijdelijk volgde drie jaar later de eerste, kleine Fascistische Partij.

Ondertussen worstelden opeenvolgende, meestal kort zittende regeringen met de hardnekkige economische crisis en de daarmee gepaard gaande angst voor maatschappelijke instabiliteit. De zogenoemde 'Zinovjev-brief' van 1924, een vermeende instructie van de voorzitter van de Communistische Internationale om de klassenstrijd

te ontketenen, werd uiterst serieus genomen. Wat er ook waar mag zijn over de herkomst van dit document, er waren inderdaad bolsjewistische subsidies uitgekeerd om onrust aan te wakkeren. Maar er was hoe dan ook genoeg reden voor echte ontevredenheid. Het aantal werklozen was ontzettend hoog, bijna drie miljoen in 1933. De eerste van zes Nationale Hongermarsen vond enkele weken voor Nancy's debutantenbal plaats. In 1926 brak de Algemene Staking uit; tien jaar later vond de 'Jarrow kruistocht'⁶ plaats. In 1929 had de eerste Labour-premier, Ramsay MacDonald, het dynamische jonge parlamentslid Sir Oswald Mosley aangewezen om het werkloosheidsprobleem aan te pakken, maar Mosley volgde zijn eigen koers toen zijn radicale (zij het niet impopulaire) ideeën werden verworpen. In 1931 richtte hij de Nieuwe Partij op en een jaar later de Britse Unie van Fascisten.

In Duitsland, waar in 1933 zeven miljoen mensen werkloos waren, waar grote armoede heerste en allerlei naoorlogse grieven een explosief mengsel vormden, deed zich een scherpe keuze voor tussen communisme en nationaalsocialisme. Toen Hitler rijkskanselier werd, verklaarde hij de oorlog aan het marxisme, en alleen al om deze reden werd hij in sommige Britse kringen bewonderd, zoals ook Mussolini bewondering had ge oogst toen hij in 1922 aan de macht kwam. Bepaalde leden van de aristocratie maakten geen geheim van hun wens om gemene zaak te maken met Hitler. In 1936 hield het Anglo-Duitse Genootschap een diner ter ere van de Duitse ambassadeur J. von Ribbentrop, dat onder anderen werd bijgewoond door de hertog van Wellington, Lord Londonderry, en Lord en Lady Redesdale. Dat jaar prees Lord Redesdale Hitler ook vrijwel zonder voorbehoud in het Hogerhuis en viel hij de pers aan wegens 'de zeer sterke overdrijving in zaken als de behandeling van de Joden door de nazi's'. Daarna drong hij tot de kern door: 'Wat er ook gezegd kan worden over bepaalde onderdelen van zijn bewind, het staat vast dat Herr Hitler Duitsland heeft behoed voor het rode gevaar.' Dit was de visie van een aristocraat. Maar ze werd tot op grote hoogte gedeeld door een flink aantal gewone, bezorgde Britten, die zich meer schrik lieten aanjagen door het communisme dan we nu kunnen begrijpen. Aan de andere kant vormde het communisme voor een aanzienlijk deel van de intelligentsia – het soort mensen dat Stalin methodisch uit de weg aan het ruimen was – een zienswijze die aantrekkelijk was door haar idealistische helderheid;

maar het was ook een bolwerk tegen het fascisme. Het feit dat deze elkaar heftig bestrijdende ideologieën welbeschouwd opvallende overeenkomsten hadden, werd door velen ingezien, ook door Nancy en Deborah Mitford. Maar dat soort redelijk denken was niet helemaal in lijn met de jaren dertig. Er was behoefte aan een politiek van grote gebaren, compromisloze verbanden, oplossingen die waren gebaseerd op theorieën en niet zozeer op de weifelachtige realiteit van de menselijke natuur. Jonge mensen hebben zich altijd ontvankelijk getoond voor de roep van extreme denkbeelden. Diana, Jessica en Unity sloten zich er niet voor af.

Toch was het uitzonderlijk wat zij deden. Opnieuw verhult bekendheid hoe betekenisvol het was. En opnieuw vraag ik de lezer bekende gegevens te overdenken en te overwegen. Ze waren destijds niet de enige knappe jonge vrouwen die flirtten met extreme bewegingen (een nichtje, Clementine Mitford, liet zich korte tijd bekoren door de sensatie van glimmende laarzen), maar het punt bij de zussen Mitford is nu juist dat ze *niet* flirtten, maar vasthielden aan hun overtuiging. Zoals Deborah in 1952 over Jessica schreef: 'Haar verdraaide ideaal is zozeer deel van haar geworden dat ze dat nooit kan loslaten.' Kunnen we ons een moderne tegenhanger indenken? Een negentienjarige Jessica Mitford, die wegloopt om haar leven te delen met een islamitische fundamentalist? Nee, een meisje uit die kringen kan zich een tijdje opgewonden bezighouden met 'activisme', in de vorm van het zwaaien met een spandoek tegen de winning van schaliegas in Sussex (waar haar ouders een huis hebben) of een affaire met een sexy actievoerder tegen het kapitalisme (die bij haar broer op school heeft gezeten). De man die met Jessica wegliep, Esmond Romilly, was in feite een ver familielid, een oud-leerling van Wellington College. Zoals Nancy in een geromantiseerde versie schreef, was Jessica 'aan hem voorgesteld en kende ze zijn achternaam'. Maar toen zij in 1937 verdween – zogenaamd om vrienden te bezoeken in Dieppe, waar ze echter nooit aankwam – stortte de wereld van haar ouders in. Veertien dagen lang wisten ze niet of ze nog wel in leven was en zaten ze bij de telefoon te wachten om iets van haar te horen. Nadat hij haar op Victoria Station in Londen had afgezet, zou Lord Redesdale Jessica nooit meer zien. Toen eindelijk duidelijk werd waar ze uithing, zou haar vader hebben gezegd: 'Nog erger dan ik al dacht. Getrouwd met Esmond Romilly.' Maar als hij dat echt gezegd

heeft, meende hij het niet. Wat Jessica had gedaan – de nonchalante, hardvochtige manier waarop ze zich voorgoed distantieerde van haar vroegere leven – was een schok die haar ouders nooit te boven kwamen (hoewel er nog veel ergere dingen te gebeuren stonden). ‘Ik werd bijna gek toen het leek of je helemaal verdwenen was’, schreef Lady Redesdale haar. En voor Deborah was het ‘verreweg het ergste wat me is overkomen’. Veertig jaar na dato schreef Jessica aan Deborah dat ze ‘enorm verbaasd’ was dat ze voor zo veel ongerustheid had gezorgd, maar die brief was nogal defensief van toon en niet heel erg overtuigend. Het punt is dat het Jessica in 1937 niet zo erg kon schelen wie ze pijn deed. Zo veel macht ging er uit van het extremistische ideaal dat werd belichaamd door een man. Die man zou haar misschien ook zonder groot ideaal hebben kunnen overhalen om weg te lopen. Maar het was de extreme overtuiging die haar ertoe bracht al het andere zo onherroepelijk achter zich te laten.

Doorgaans zijn het verongelijkte mannen die een dramatische ideologie omarmen, hoewel ook jonge vrouwen het kunnen doen. Maar de zussen Mitford? Die deftige, beschermd opgegroeide wezens, die in amazonezit deelnamen aan jachtpartijen, die aan het hof werden voorgesteld, die op de voornaamste adressen in Londen dansten? De maatschappij is geneigd om over jonge rebellen te zeggen dat ze niets te verliezen hebben. Dat is niet altijd waar, maar ze hebben altijd minder te verliezen dan de Mitfords. De zussen hadden alles te verliezen en waren in alle opzichten in de watten gelegd. Ze waren ook niet te dom om te beseffen waar ze mee bezig waren: Jessica was vlijmscherp en Diana beschouwde Goethe als licht leesvoer (het huwelijksgeschenk dat ze van Joseph Goebbels kreeg, waren de volledige werken van Goethe in roze kalfsleideren band). Jessica was tevens aantrekkelijk om te zien, levendig en volgens iedereen betoverend, terwijl de beeldschone Diana een toegewijde echtgenoot en twee zoontjes had, een leventje als in een prentenboek in Belgravia. Unity was, zoals Deborah later zou opmerken, ‘altijd het buitenbeentje’; toch was ook zij slim, knap om te zien en populair, ondanks haar bij vlagen verontrustend excentrieke gedrag.

Natuurlijk was het voor een deel gewoon jeugdige gekkigheid. ‘De Führer ontstak twee keer in grote woede... het was schitterend’, is een typerende passage uit de brieven van Unity, die soms de indruk wekken

dat het niet over Hitler maar over Mick Jagger gaat en dat zij een favoriete groepie is rond het jaar 1966. Maar er was meer aan de hand. Iets in deze jonge vrouwen werd aangesproken door de donkere krachten van die tijd. Onder die zonovergoten sprankelende verschijning van de Mitfords ging een gevaarlijke, meeslepemde stroming schuil. Seksualiteit speelde een grote rol in deze bereidheid om wat agressief en onbuigzaam was te omarmen, en het was duidelijk gekoppeld aan bepaalde mannen. Maar het was zelfs nog geheimzinniger: extremisme doet een appel op het nog ongeciviliseerde ego.

Waarom en hoe de zussen het door hen afgelegde pad insloegen, wordt verderop in dit boek nader geanalyseerd. Het beginpunt vormde Diana's diepe, complexe hartstocht voor Sir Oswald Mosley, hoewel ze al eerder was beïnvloed door de intellectuele Germaanse sympathieën van haar voorgeslacht. In de context van die tijd en van de dynamiek binnen de familie wordt hun gedrag enigszins verklaarbaar. Maar het blijft toch bijna onbegrijpelijk. 'Wat voor leven leiden we toch allemaal', schreef Nancy in 1940 aan haar moeder, op een droge en verwonderde toon.

Zij had zich niet in een extreme beweging gestort. Een vriendin van de familie, Violet Hammersley, schreef ooit aan Nancy: 'Jullie Mitfords zijn gesteld op dictators', maar dat was slechts een halve waarheid. Pamela trouwde met iemand die sympathiseerde met het fascisme en ontmoette Hitler ('net een oude boer in een bruin pak'), maar haar gedrag was beslist niet te vergelijken met dat van Diana en Unity. Dat gold ook voor Deborah, die de maand voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog doorbracht met festiviteiten rond de paardenrennen in York. Nancy hielp republikeinse vluchtelingen in de Spaanse Burgeroorlog en kwam vervolgens terug in Engeland om bergen patriottisch oorlogswerk te verrichten.

Niettemin was er een karakteristiek aspect aan te wijzen bij de politiek bewuste zussen. Het was niet simpelweg *wat* ze deden, het was de manier *waarop* ze het deden, met de ijzeren glimlach die de Mitfords absoluut kenmerkt. Ze waren op een natuurlijke en ongedwongen manier schaamteloos. Niet per se ongebreideld, hoewel Unity dat werd in haar liefde voor het nazisme. Om preciezer te zijn: ze kenden geen schaamtegevoel. Hun zelfvertrouwen was monter, onverwoestbaar. Wat het onderwerp ook was, ze bleven de taal van de kinderkamer

spreken. De uitdrukkingen die ze gebruikten (lieve Hitler, verrukkelijke Lenin) pasten volstrekt niet bij waar ze eigenlijk mee bezig waren. Het verhaal over Jessica en Unity die een kamer in twee helften verdelen, en de ene kant met hamers en sikkels versieren en de andere kant met hakenkruisen, vat de verhouding van de Mitfords tot de politiek aardig samen. Heel oprecht, maar ook vragend om aandacht: opscheppen tegenover de kinderjuf.

Ze waren niet per se op zoek naar media-aandacht, die hun natuurlijk in grote en gevaarlijke hoeveelheden ten deel viel, maar ze schrokken er ook niet voor terug. Dit zat de zussen voor een deel in het bloed – ze hadden twee bijzonder extraverte grootvaders – maar het kwam ook door henzelf, door hun karakters, de vorm van schoonheid die ze bezaten, de vermenigvuldigingsfactor 6 die hen tot overweldigende proporties opblies. Omdat ze eruitzagen zoals ze eruitzagen, zouden de freules Mitford nooit over het hoofd worden gezien. En omdat ze waren wie ze waren, wilden ze dat ook niet. Ze traden graag voor het voetlicht, wilden in het licht van de schijnwerpers paraderen. ‘Wie zou er naar jullie kijken’, herhaalde hun kindermeisje steeds, maar het aristocratische instinct om jezelf niet op te blazen, de angst om vulgair te zijn, was bij hen nauwelijks aan te treffen. Nancy was niet slechts een schrijfster, ze was een ‘beroemd auteur’ (Evelyn Waugh⁷: ‘Ik sprak Debo vorige week. Ik acht het mijn plicht om je te vertellen dat ze een erg nadelig bericht over je verspreidt: dat je je hebt laten fotograferen door de televisie’⁸). Nancy ventte haar persoon bereidwillig uit. Zo schreef ze een sterk opiniërende column voor de *Sunday Times*, werkte ze mee aan een nogal kitscherige musicalversie van *The Pursuit of Love*⁹ en later verleende ze medewerking aan een voorgenomen comedyserie van ITV die was gebaseerd op het leven van de zussen Mitford.¹⁰ Deborah gaf als hertogin van Devonshire talrijke interviews, en glimlachte waarschijnlijk over het gemak waarmee ze journalisten uit haar hand kon laten eten (‘Hoe zou iemand weerstand aan haar kunnen bieden?’).¹¹ Hoewel Diana moet hebben beseft dat het vragen om moeilijkheden was, deed ze in 1989 mee aan het radioprogramma *Desert Island Discs*.¹² De voorstelbare reactie van het publiek was woeste verontwaardiging. Maar afgezien van hun gevoel voor populisme maakten de Mitfords zich volstrekt niet druk over wat de mensen van hen vonden. Als ze ooit gebruik zouden hebben gemaakt van Twitter, wat niet helemaal ondenkbaar is

(je kunt je zeker voorstellen dat Jessica zou twitteren), zouden ze zich hebben bescheurd om alle beledigingen onder de hashtag 'kakwif'. Ze waren zowel stoer als hooghartig. Toen Diana en haar echtgenoot in 1943 onder huisarrest werden geplaatst, werden ze belegerd door een horde journalisten en waren ze gedwongen zich koest te houden, met de gordijnen dicht. 'We hebben het beter dan zij,' schreef Diana, 'want het weer is echt beroerd.' Toen Nancy in 1955 haar verhandeling over de hogere klasse publiceerde, 'The English Aristocracy'¹³, met een beroemde verdeling van het vocabulaire in 'U' (upper class) en 'Non-U' – bijvoorbeeld ijskast tegenover koelkast – lieten de woedende reacties haar onberoerd. 'Wie denkt u eigenlijk dat u bent?' vroeg een lezer. 'Die vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden!' luidde haar reactie.

Snobisme, oppervlakkigheid, domheid, overspel, onverdraaglijkheid. De Mitfords werden beschuldigd van al deze dingen en hielden zich staande onder alle kritiek, dapper lachend en met uitspraken die zo direct maar tegelijkertijd zo flegmatiek waren dat ze elke aanval ontwapenden. Bij Diana steeg deze houding om zich nooit te verontschuldigen noch te rechtvaardigen tot onmetelijke hoogte. Het is moeilijk iemand te vinden die zich minder gelegen laat liggen aan de publieke opinie. 'Dat mensen me haten, doet me zoals je weet absoluut niets', schreef ze in 2001 aan Deborah. 'Ik had grote bewondering voor hem', zei ze in het programma *Desert Island Discs* over Hitler. 'Mijn echtgenoot was een heel pientere man', vertrouwde zij me toe, op diezelfde rustige, verheven toon waarop ze bijna alles zei. Er is waarschijnlijk zeer terecht¹⁴ verondersteld dat zij niet in staat was iets anders te vertellen dan de waarheid zoals zij die zag. Dat maakte de dingen eenvoudig voor haar, maar ook heel ingewikkeld. Zij weigerde zich te verdedigen of vrij te pleiten. Ze had de omstandigheden de schuld kunnen geven, ze had kunnen zeggen dat ze destijds was meegesleept en er anders tegenaan keek. Maar nee. Wat je ook van haar vindt, het moet gezegd dat maar heel weinig vrouwen zo overeind zouden zijn gebleven. Zij schreef artikelen waarin ze met koele stelligheid ageerde tegen zulke onbetwiste ideeën als de juistheid van de oorlog tegen Duitsland of het absolute kwaad van het Vichy-bewind. Ze omschreef Hitler als 'een verschrikkelijk deel' van de geschiedenis maar weigerde haar vriendschap met hem achteraf te herschrijven. En haar loyaliteit ten opzichte van Sir Oswald Mosley was zo resoluut dat het bijna niet te bevatten is, als

iets uit een legende. Maar Diana had dan ook zeker iets mythisch, met haar dynamische sereniteit, haar ondoorgrondelijke glimlach. Zelfs haar zussen stonden perplex van haar. Haar politieke denkbeelden deden niet af aan de opmerkelijke, onbevooroordeelde vriendelijkheid die zij op elk ander gebied in haar leven liet zien. Haar voortdurende aandrang om in lachen uit te barsten, voorkwam niet dat zij zich verbond aan een ideologie die zichzelf buitensporig serieus nam. In veel sterkere mate dan Jessica en Unity – die allebei stevig door haar werden beïnvloed – was Diana een mysterie. Inderdaad was zij hoogstwaarschijnlijk een van de raadselachtigste vrouwen ooit. Wanneer mensen het hebben over de *Mitford Girls*, dan bedoelen ze daarmee eigenlijk Diana en Nancy, omdat de betovering van het geheel nooit tot stand was gekomen zonder de afzonderlijke bestanddelen Diana en Nancy.

Diana stond voor de mysterieuze, onverbiddelijke kant van de zussen. Nancy stond voor hun wispelturige aantrekkingskracht, hun ultieme gekkigheid, de manier waarop ze zich verdedigden door grapjes te maken ('Er is', schreef Nancy in een brief toen ze stervende was aan kanker, 'altijd wat te lachen'). Dit onderscheid is echter te simpel, omdat je de tweeslachtige aard van de Mitfords niet uit elkaar kunt trekken: het zijn juist de innerlijke tegenstellingen die hen zo fascinerend maken.

Een woord als 'mitfordiaans' bestaat niet, maar net als proustiaans, dickensiaans of gilbertiaans heeft het wel betekenis. Mensen die misschien maar weinig weten van het leven dat de zussen daadwerkelijk hebben geleid maar wel iets van hun imago hebben opgepikt, zullen het begrijpen.

De reden hiervoor is uiteindelijk erg simpel. Het fenomeen van de zussen Mitford is opgebouwd uit heel diverse, complexe en tegenstrijdige elementen, maar wat werkelijk telt is het feit dat het fraai werd ingepakt en met een mooie strik erom is verkocht door Nancy. Zij is de geestelijke moeder van 'de Mitfords'. In 1945 wekte zij haar familie al schrijvend tot leven in *The Pursuit of Love*. Gevolgd door Jessica met het autobiografische *Hons and Rebels*, cultiveerde Nancy het imago van de Mitfords daarna verder tot ze werden gezien als toonbeeld van aristocratische charme, toegankelijk en toch onaanraakbaar, en even gevaarlijk onweerstaanbaar als een verdovend middel.

Ook zonder Nancy zou elk van de zussen hun eigen betekenis hebben gehad, met Unity als de opmerkelijkste van de zes. Maar hun collectieve betekenis, in cultureel en sociaal opzicht, is ontleend aan de oudste Mitford-zus. Nancy was misschien niet de slimste van het stel – dat was Diana – maar in zekere zin was zij de intelligentste. Ze overzag hun opvoeding, bracht de gegevens bij elkaar en in haar mooie handen werd het een waar kunstwerk. Daarmee, door het schrijven van *The Pursuit of Love*, die ontboezeming van familieherinneringen, waarbij precieze details tijdloos zijn vervaagd, heeft Nancy die wereld voorgoed in stand gehouden. Haar roman is zo doorvoeld dat ze veel meer bevat dan Nancy van plan was tijdens de drie maanden waarin ze het boek schreef. Het boek bevat de oorsprong van de Mitford-mythe. En de Mitford-mythe houdt ons bovenal een beeld van Engeland voor.

Wie de zussen echt wil leren begrijpen, moet naar de Cotswolds gaan, de streek waar ze opgroeiden, en naar de aan elkaar grenzende dorpen Asthall en Swinbrook, ooit landgoederen van hun vader. Vier van hen – Nancy, Unity, Diana en Pamela – zijn begraven bij St. Mary's Church in Swinbrook. Wat je het meest treft, is hoe bescheiden deze laatste rustplaats is, hoe verweven met het landschap, zo zeker in de aanvaarding van tijdelijkheid en dood, zozeer verschillend van de stralende, bewogen tijdspanne waarin de zussen hun sporen nalieten. *'Say not the struggle naught availeth'*¹⁵ luidt de inscriptie op de grafsteen van Unity. Heel ontroerend wanneer je dat leest, vooral in dit rustige groene hoekje, waar de stilte alleen wordt doorbroken door het gekwinkeleer van de vogels en een gezang dat wordt aangeheven in een Engelse kerk. Op deze plek zinkt de worsteling van het korte, misleide leven van Unity in de bodem en is niet langer van betekenis.

Vanaf de kerk, waarin een gedenkteken voor Tom Mitford te vinden is, en eikenhouten banken die zijn betaald door Lord Redesdale uit de opbrengst van een succesvolle gok op de paarden in de Grand National van 1924, kun je zo'n anderhalve kilometer wandelen naar Asthall Manor, waar de Mitfords het grootste deel van hun kindertijd doorbrachten. Hier werd de verbeelding, het leven van de meisjes gevormd: in een landschap met de kleur van een vrouwtjesfazant, in een licht geegaliseerde vallei, omgeven door schijnbaar eindeloze velden, te midden van stenen omheiningen, vette, gezonde schapen en het constante geruis van de rivier de Windrush. Het huis zelf, donkerbruin en met

puntgevels, lijkt net zo stevig verworteld als een grote boom. Ernaast ligt de kerk met het kerkhof waarop de kinderkamers uitkeken.

Alles in Groot-Brittannië is veranderd sinds de Mitford-zussen in dit kleine stukje Oxfordshire woonden, maar Asthall en Swinbrook lijken onveranderd en Asthall Manor is een bijzonder fraai voorbeeld van dat onveranderlijke ideaal: het Engelse landhuis. Deze magische continuïteit vormt de achtergrond van *The Pursuit of Love*. Nancy herschiep Asthall als 'Alconleigh' en bevolkte het met haar familie. Ze beschreef een en ander niet idealiserend, maar met een verrukkelijke lichtheid en helderheid, als het zonlicht dat 's morgens vroeg de velden overspoelt.

Het is uiteraard een constructie. De Mitfords kwamen niet helemaal overeen met Nancy's fictieve 'Radletts'. Het woest excentrieke gedrag van haar vader werd getrouw weergegeven, net als zijn vaste gewoonten – zoals het opschrijven van de namen van mensen die hij niet mocht, waarna hij het papier met naalden vastprikte in een laatje. Maar 'oom Matthew' was een minder gecompliceerde man met meer zelfvertrouwen dan de ware Lord Redesdale, en 'tante Sadie' een lievere vrouw dan diens werkelijke echtgenote. Hoewel het boek dezelfde tijdlijn volgt als die waarin diverse Mitfords zich bij extreme politieke bewegingen aansloten, wordt geen melding gemaakt van het feit dat Lady Redesdale zelf een bewonderaarster van Hitler was. De op een grimmige manier naïeve opmerkingen van Lord Redesdale over het vooroorlogse Duitsland zijn eveneens uitgewist. 'Lieve hemel, nooit gedacht dat ik nog eens een volbloed mof onder mijn dak zou hebben', zegt oom Matthew, wanneer de zoon van de president van de Bank van Engeland (met de achternaam Kroesig) op het debutantenbal van zijn dochter opduikt. En *The Pursuit of Love* verwijst al evenmin naar de duistere passies van Unity en Diana, terwijl de schaking van Jessica luchtig wordt voorgesteld: de fictieve 'Jassy' neemt de benen met een Amerikaanse filmster, en heldin Linda, die voor een communist valt, doet dat voornamelijk omdat hij er zo verschrikkelijk goed uitziet.

Daarnaast legt Nancy sterk de nadruk op continuïteit. De seizoenen komen en gaan, net als de jachtpartijen en het lammeren, het ritme van het plattelandsleven. De kinderen Radlett fladderen rond als vliedertjes op zoek naar het licht, en in het centrum van dit alles staat onbeweeglijk het huis Alconleigh, geworteld in het land waarmee oom Matthew zich onverbrekkelijk verbonden voelt.

In feite brachten de Mitfords hun kindertijd door in drie huizen, met omliggende landerijen die werden verkaveld. Lord Redesdale kwam in het bezit van aanzienlijke goederen toen hij in 1916 de titel erfde, maar het lukte hem niet om die te behouden. In 1919 was het eerste waar hij afstand van deed Batsford Park in Gloucestershire, een verguld sprookjeskasteel dat zijn vader had gebouwd, met daarbij bijna 10.000 hectare land. In 1926 werd Asthall Manor en nog meer land verkocht. Het huis waar het gezin zo van was gaan houden, werd vervangen door het voor hen gebouwde Swinbrook House, een kille, overdreven symmetrische constructie op een heuvel net buiten het dorp. Nancy liet Alconleigh uiterlijk een beetje op Swinbrook lijken: ‘Het was allemaal zo grimmig en kaal als een kazerne, neergepoot op de hoge heuvelrug.’ Maar de sfeer op Swinbrook gaf ze nauwelijks weer. Alleen Deborah vond het daar fijn. Jessica, die negen was toen de familie naar Swinbrook verhuisde (of naar ‘Swinebrook’, zoals Nancy het noemde), wilde er heel graag weg. Ze spaarde ‘wegloop-geld’ en vroeg herhaaldelijk om haar naar school te sturen, een verzoek dat slechts voor korte tijd werd ingewilligd. Toen ze uiteindelijk ontsnapte, verweet Lord Redesdale zichzelf dat hij haar geen gelukkiger thuis had geboden, maar het lag toch iets ingewikkelder met Jessica’s puberale opstandigheid die zou voortduren tot ze al lang en breed op middelbare leeftijd was. Niettemin was de verhuizing naar Swinbrook betekenisvol. Het was het begin van het einde voor het gezin als eenheid. ‘We hadden geen echt gezinsleven meer nadat we uit Asthall vertrokken’¹⁶, schreef Diana later. Nancy bedacht een luchtig plagerijtje over hoe ze waren afgezakt van Batsford PARK via Asthall MANOR naar Swinbrook HOUSE, maar nadat Swinbrook in 1938 werd verkocht, waren er helemaal geen landhuizen meer. Dat leven was voorbij.

Het toppunt van ironie bij *The Pursuit of Love* is dat tegen de tijd dat het boek uitkwam, vrijwel alles waar het voor stond bezig was te verdwijnen. Niet alleen de wereld van feodale zekerheden en verbondenheid met de grond, maar het eigen wereldje van de Mitfords. De fictieve Radletts krijgen te maken met tragiek en verwijdering, maar in essentie blijft de familie fier overeind, voor altijd, ondanks het verloop van tijd. In het echte leven lieten de lawaaierige ideologieën van de jaren dertig, zo onpersoonlijk en zo veel persoonlijk geluk verwoestend, de Mitfords verweesd en gebroken achter.

Voor Nancy was er de vreugde die ze beleefde aan het schrijven van *The Pursuit of Love*, maar ze redde zichzelf er ook mee. Ze vierde wat verloren was gegaan: haar eigen verleden, net zo goed als het verleden van haar klasse. En daarmee lokte ze een publieke reactie uit die vervolgens nooit echt is weggezaakt.

Ondanks de verkiezing van de Labourregering in 1945 (waar ook Nancy voor stemde), leek het erop dat de mensen na de oorlog nog steeds hunkerden naar dat wat de Radletts hadden: gemak, een bedaard zelfvertrouwen, charme die het leven minder zwaar maakte, en meer geruststellende zaken, maar bovenal een diepgewortelde Engelse identiteit. Mensen vonden het beslist fijn om over deze dingen te lezen. Net als het eveneens in 1945 gepubliceerde *Brideshead Revisited* was *The Pursuit of Love* meteen een enorm succes. Binnen een jaar werden er 200.000 exemplaren van verkocht. Toen Nancy in 1973 overleed, waren er 1 miljoen exemplaren verkocht, en zelfs vandaag de dag – nu de hogere kringen zo’n beetje de enige minderheid vormen die je ongestraft mag aanvallen – is het boek nog even populair als altijd. Dat geldt ook voor de opvolger uit 1949, *Love in a Cold Climate*, waarin de Radletts aan de zijlijn paraderen maar van het centrale gegeven eenzelfde betovering uitgaat.

Nancy Mitford was een kunstenares. Weliswaar niet van de bovenste plank, maar niemand kon haar exact evenaren. Zij vertelde haar verhalen op zo’n manier dat ze er zelf deel van ging uitmaken, dat zij de essentie van haar romans zelfs ging belichamen. In de loop van de tijd groeide zij uit tot de glimlachende hoeder van een bepaald beeld van Engeland (meer dan van Groot-Brittannië), dat niet alleen onweersaanbaar was vanwege de inhoud maar ook door de manier waarop het werd gepresenteerd. Nancy schreef niet over de hogere kringen zoals haar vriend Evelyn Waugh, bij wie een heilige ernst onder de humor schuilging. Zij benaderde de upper class alsof het de normaalste zaak van de wereld was, en voor haar was het dat ook. Zij maakte ook geen karikatuur van de karakters in haar boeken, zelfs niet van de intens komische figuren. Haar benadering was in de grond mild en positief. Toch stelde haar gevoel voor humor, even diep en essentieel voor haar als het merg in haar botten, Nancy in staat om te zien wat zij was en daarom te lachen. Ook al geloofde zij erin.

Nancy presenteerde de aristocratie op een lichte manier, niet be-

nauwd. Zij was een toonbeeld van het bijna kinderlijke gebrek aan angst bij de hogere klasse, de weigering om uit verlegenheid doekjes te winden om wat ze zijn of wat ze zeggen. Neem bijvoorbeeld de reactie van Linda Radlett op haar pasgeboren kindje. ‘Het is echt aardiger om niet te kijken’, zegt ze tegen haar vriendin Fanny, die de stevig in doeken gewikkelde ‘krijsende sinaasappel’ al even afstotelijk vindt. Nu is dit een reactie die veel mensen die zich plichtsbewust over wiegjes buigen zullen delen, maar weinigen zouden die ook durven uitspreken. Iedereen die dat toch doet, zou daarmee slechts aandacht vragen voor wat hij allemaal wel niet durft. Nancy had die behoefte niet. Zij zei schandalige dingen met exact dezelfde beleefde, vrouwelijke precisie waarmee ze alles zei. Linda, die op het punt staat met de trein naar Spanje te reizen, vertelt Fanny dat ze ertegen opziet om in haar eentje te reizen. Wellicht ben je niet alleen, zegt Fanny: ‘Buitenlanders zijn, geloof ik, dol op verkrachting.’ ‘Ja, dat zou fijn zijn ...’ In *Love in a Cold Climate* wordt nog een baby’tje geboren, deze keer bij de mooie Polly en haar griezels van een echtgenoot. ‘Volgens de Radletts’ wierp het kind ‘één blik op zijn vader en ging snel weer dood’. Als je hierom moet lachen, komt dat ten dele door de schok, maar Nancy was nooit geschokt. Je kon haar niet choqueren. Haar manieren waren onberispelijk, maar ze liet zich weinig gelegen liggen aan conventies, aan wat behoorlijk was. En haar weigering serieus te zijn was nog het meest subversieve van alles. Toen ze in Perpignan arriveerde om te werken met vluchtelingen uit de Spaanse Burgeroorlog, een harde, ellendige taak die ze zorgzaam en competent vervulde, kon ze toch niet nalaten te zeggen dat Unity ook onderweg was om hulp te bieden. Iets dergelijks kwam echter niet terecht in haar romans. Zoals gezegd bevatten die niet de hele waarheid: ze veranderden de waarheid in handelswaar.

Wat de geschriften van Nancy typeert, de mitfordiaanse kwaliteit ervan, is het oprechte karakter van haar lichtvoetigheid. Alle zussen vertoonden deze trek, en tot op zekere hoogte gold dat ook voor hun vader. Ze brachten het bij elkaar naar boven en bespeelden het publiek er soms mee, bijvoorbeeld in Jessica’s *Hons and Rebels*. Maar het was hun natuurlijke idioom. Een heel fraai voorbeeld hiervan bood Diana toen zij en Mosley in 1940 in de gevangenis werden gezet als vermeende sympathisanten met de vijand en zij gedurende drie jaar in Holloway ongelooflijk slechte omstandigheden en mentale benauwenis onder-

gingen. Desondanks was het, zoals zij haar echtgenoot toevertrouwde, ‘nog steeds heerlijk om bij het opstaan ’s morgens te voelen dat je nog steeds die prachtige vrouw bent gebleven’. Deze opmerking, die bijna pijnlijk grappig is, uit pijn geboren en met een luchtigheid die uit onverzettelijkheid voortkwam, bovenal volstrekt niet gemaakt (Diana probeerde niet grappig te zijn maar zei gewoon wat ze bedoelde), is open-top mitfordiaans. Dat geldt ook voor hun privégrapjes die inmiddels zo vertrouwd zijn dat al die bijnamen, al dat gepraat over Tudemy (Tom¹⁷), Cake (koningin-moeder Elizabeth¹⁸), Boots (Cyril Connolly¹⁹), Joan Glover (Von Ribbentrop²⁰) en Bosomy (John F. Kennedy²¹) misschien een beetje irritant wordt, hoewel dat niet aan de grappenmakers zelf ligt. In haar romans paste Nancy het systeem lichtjes aan. Maar de toon die de figuren in haar boeken aanslaan,²² is haar eigen geluid, de stem van de Mitfords, en zo is die aparte, directe, argeloze taal een vertrouwde manier van praten geworden, die sommigen onverdraaglijk en anderen juist kostelijk vinden, een taalgebruik dat je onmogelijk kunt navolgen. Het is voor een deel kinderachtig, voor een deel deftig en voor een deel overdreven jarentwintigpraat: *‘do admit’, ‘oh you are kind, the kindness of you’, ‘she ees wondair’*. Maar het beklijft toch vooral door de scherpzinnigheid, het vermogen de spijker op de kop te slaan. ‘Weet je, het is veel rustiger om een conservatief te zijn,’ merkt Linda Radlett op in relatie tot de Communistische Partij, ‘hoewel je niet moet vergeten dat het slecht is, niet goed. Maar het is wel beperkt tot bepaalde uren van de dag, en houdt dan op...’

Als je wordt blootgesteld aan de manier van praten van de Mitfords is dat ontegenzeggelijk een plezierige ervaring. ‘Nee maar, zeg, wat ben jij slim,’ zei Deborah tegen me toen ik me alleen maar de naam van een van de renpaarden van haar echtgenoot had weten te herinneren. ‘Miss Thompson: zo pienter, en zo aardig,’ zei Diana tegen een bejaarde heer die bij ons aanschoof om thee te drinken in haar Parijse woning. Ik viel er compleet voor, maar dat is het geval met bijna iedereen die hen ontmoette (Diana had zelfs Karl Marx voor zich kunnen laten krui- pen). Het punt was natuurlijk dat de manier waarop de zussen spraken een uitdrukking van hun charme was. En hier komt het uiteindelijk op neer: na al die analyse, het aanwijzen van de elementen die deel uitmaken van het fenomeen Mitford – de vermenigvuldigingsfactor 6, de opvoeding, de tijden waarin ze leefden, het gevoel voor drama, de

stoerheid, de humor – blijft er één samensmelting over. Charme. Een eigenschap die kan irriteren, maar in al haar raadselachtigheid onverwoestbaar blijft sprankelen.

Op zichzelf was het niet bijzonder opmerkelijk dat de zussen Mitford charmant waren. De meeste mensen in hun wereldje waren charmant, mensen als Lady Diana Cooper, Lord Berners, Sir Harold Acton en, op haar eigen trieste manier, Violet Hammersley²³. Het is een karaktereigenschap die vaak wordt geassocieerd met de bovenklasse, die de tijd had om dat etherische web te spannen en genoeg zelfvertrouwen om weerstanden te overwinnen. De ‘smeuïge Engelse charme’ die Evelyn Waugh zo gedenkwaardig beschreef in *Brideshead Revisited*, doorstroomde de maatschappij, nu eens verzachtend en dan weer vergiftigend.

Maar de charme van de Mitfords, die er ondanks alle hooghartige koelte toch vooral voor zorgde dat het leven aangener leek, was Charme met een hoofdletter. Er zat genoeg zelfspot in, vooral nadat Nancy haar legendarisch had gemaakt. De Mitfords gebruikten hun charme om een beetje te plagen, in een spel waaraan degene die werd gecharmeerd ook mocht meedoen. En deze notie, deze zelfironie, is het conserveringsmiddel dat bederf voorkomt.

De collectieve charme van de Mitfords was vooral een creatie van Nancy. Er waren echter zes individuele vrouwen die in het ware leven inderdaad charmant waren, maar nog een heleboel dingen meer. In het bijzonder bij Unity lijkt het vrij absurd om aan charmes te denken. Maar misschien is juist een van de opmerkelijkste aspecten van het imago van de Mitfords dat het zo meeslepend en verrukkelijk is, terwijl er zoveel bij hoort dat helemaal niet verrukkelijk is. Wellicht doet ook hier de charme haar werk en brengt ze mensen ertoe om fatale sympathieën over het hoofd te zien?

Ook als Nancy niet zo kundig aan legendevorming had gedaan, zouden de afzonderlijke levens van de zussen Mitford (met uitzondering van Pamela) van belang zijn geweest. Maar dankzij Nancy, omdat zij zichzelf, haar familie en haar stand zo goed verkocht, er is nog steeds ruime belangstelling voor het complete zestal. De zussen zijn ‘iconisch’, om een hedendaagse uitdrukking te gebruiken. Ze zijn een beetje Audrey Hepburn in de rol van Holly Golightly, voor een deel Patti Hearst in

het Symbionese Bevrijdingsleger,²⁴ voor een deel *Country Life*²⁵-meisjes met parelkettinkjes, voor een deel nachtelijke feestvierders in *Malory Towers*,²⁶ en voor een deel afbeeldingen in marmer van glimlachende jonge godinnen. Hun betekenis is helemaal losgeraakt van de werkelijkheid in hun eigen tijd. Wat nu betekenis heeft, is het beeld van hen, zoals dat bij de meeste dingen in onze dagen het geval is.

Ze komen voor in thematische modereportages (tweed, kleine hoedjes, elegante loopschoenen, zitstokken) en blogs van gefascineerde bewonderaars ('De Goddelijke Debo' is een vrij representatieve titel van een bijdrage). Onlangs is een boek verschenen met de titel *The Mitford Girls' Guide to Life*. Wie weet komt er ook nog een rondleiding door hun zeer gevarieerde leefgebied (Swinbrook, Chatsworth en de Holloway-gevangenis). In de popcultuur wordt voortdurend naar hen verwezen. De legendarische opvoeding van Caitlin Moran,²⁷ met acht autodidacte kinderen die vrij rondlopen in een sociale huurwoning in Wolverhampton, kun je zien als een arbeidersversie van de Mitfords. Intussen is met de zussen zelf de draak gestoken door vlijmscherpe hedendaagse satirici: in de BBC-serie *Bellamy's People*²⁸ verkleedden twee actrices zich als bejaarde evenbeelden van Jessica en Diana, en zaten in hun woonkamer onder portretten van Stalin en Hitler. Het taaltje van de Mitfords werd voortreffelijk weergegeven: 'Stalin, o, hij was toch zo verschrikkelijk *aantrakkelijk*! Met die schitterende boeren-snor, heel *sixy*!' 'Fuffy, zo noemde ik de Führer, lieve Fuffy. Ach, hij is toch zo onheus bejegend.' De grap was niet bepaald vriendelijk, maar de Mitford-zussen roepen dan ook niet echt gevoelens van genegenheid op. Je bent je er altijd van bewust dat ze niet zo gezellig waren als ze lijken. De grap was overigens ook tegen ons gericht, omdat we van die aanhangers van moorddadige ideologieën figuren hebben gemaakt die ons fascineren.

Het is bijna pervers. De moderne maatschappij wil over van alles en nog wat geen waardeoordeel vellen, behalve over de zaken waar de Mitfords voor stonden. En toch blijft hun imago heel verleidelijk. Waarom?

Je zou het een variatie op het *Downton Abbey*-syndroom kunnen noemen, waarbij mensen het troostrijk vinden zich terug te trekken in een tijdperk met duidelijke machtsverhoudingen, vooroordelen en zekerheden. Met andere woorden, in het deftige verleden. Als je

tegenwoordig 'upper class' bent, roep je misschien een godsoordeel over je af. Het bezoeken van een kostschool is wellicht 'erger dan moord', zoals Linda Radlett over de ongekende misdrijven van Oscar Wilde fluisterde. Het bezit van een 'Algemeen Beschaafde Uitspraak' of van een labrador kan al leiden tot felle beschuldigingen van elitair gedrag. En toch heeft deftigheid een zekere mystiek behouden, en het is deze kwaliteit die de Mitfords belichaamden. In *The Pursuit of Love* roept Nancy haar wereld op met een aangenaam gemak dat daarmee nog steeds onzichtbare barrières opricht. En toch blijven haar lezers er dol op. Niet alleen door haar humor, charme en zo, maar omdat we wat zij beschrijft leuk vinden. We koesteren de vrijheid om er een hekel aan te hebben en toch willen velen van ons niet dat het verdwijnt. (Wat zouden we moeten beginnen zonder klassenverschillen? We zouden nergens zijn.) Zolang een persoon uit de bovenklasse zijn sociale status op de juiste manier gebruikt, bij voorkeur met een grote knipoog naar zijn eigen excentriciteit, zal egalitair Groot-Brittannië het hem vergeven.

En de Mitfords, met hun populistische trekken en hun oog voor het publiek, waren uitzonderlijk goed in klasseloze demonstraties van hun klasse. Deborah stak de draak met haar eigen accent: 'Bespottelijk. Het is gewoon raar, en hier [in Derbyshire] klinkt het nog gekker.'²⁹ 'Klassenonderscheid is gewoon te saai voor woorden', placht ze te zeggen, vanuit het bastion Chatsworth. Dergelijke ruimdenkende zelfspot is typerend voor de Mitfords, maar hoe diep het ging is een ander verhaal. In haar brieven gaf Deborah uiting aan haar minachting voor de linkse politieke ideeën van Jessica en haar familie ('Ik vrees dat ze Chatsworth niet erg progressief zullen vinden'). Een dergelijke opmerking zou een lid van de middenklasse niet in dank zijn afgenomen, maar de 'opwindend chique'³⁰ Deborah kwam ermee weg. Haar autobiografie *Wait for Me!* getuigt van een levendige afkeer van Nieuw Labour en bevat een dodelijke opmerking aan het adres van Ivor Novello,³¹ een bezoeker van een van de huizen van de Devonshires die haar rondrennende whippet 'een betoverend stukje nietszeggendheid' noemde. (Een uitdrukking die van Nancy had kunnen zijn, maar niet bij Deborah in de smaak viel.) Diana leek als je haar ontmoette volstrekt niet snobistisch en was al even geamuseerd door wat zij ervoer als haar buitenissige stemgeluid toen zij zichzelf op televisie zag.³² Maar in haar geschriften kon ze plotseling kundig op haar strepen staan: 'Ene Lady Sybil

Colefax bestaat helemaal niet'³³ was een grappige correctie van een boekbespreking.³⁴ In een uitgegeven dagboek citeerde zij de adellijke Lord Strathmore die opmerkte dat 'als hij een geweer had gehad', hij een andere edelman die kritiek had geuit op de koningin zou neerschieten. 'Waar gaat het naartoe, als een *Scotch* landeigenaar, in de maand augustus, geen geweer heeft?'³⁵

Let ook even op dat '*Scotch*' [in plaats van '*Scottish*', Schots]. Dat is 'U'[upper class]-taalgebruik. De discussie over U en Non-U riep wat ergernis op over klassenonderscheid. Al dat ijskast-koelkast-gedoe is in feite ook in *The Pursuit of Love* te vinden, maar daar wordt de lezer betrokken in de grap. Er is daar een subtiele vorm van vleierij aan de gang, zoals in de film *Four Weddings and a Funeral*, waardoor een kijker de geruststellende illusie krijgt dat zijn eigen leven (inclusief toegang tot kastelen) op het scherm te zien is. Omgekeerd maakte het bewuste gebruik van de directe rede in het essay 'The English Aristocracy' heel duidelijk dat het hier uitsluitend om Nancy's grap ging. Zij had het niet uitgevonden – U en Non-U was een concept van de taalkundige professor Alan Ross – maar zij maakte het explosief door wie zij was. Duizenden mensen waren verrukt van haar aanwijzingen en zouden nooit meer het woord '*mantelpiece*' gebruiken.³⁶ Maar ze had hen ondertussen toch ook geïrriteerd. ('We konden best iets interessanter gebruiken dan te luisteren naar een snobistische vrouw die haar visie op klassenonderscheid etaleert,' zo luidde de reactie van een kijker nadat Nancy bij de BBC te zien was geweest.) Haar aanhangers waren nu niet gecharmeerd, zoals ze dat bijvoorbeeld wel waren toen tante Sadie verklaarde dat Surrey niet bepaald een geschikte locatie vormde voor een landhuis. En dus was het maar goed dat ze de brief niet onder ogen kregen die Nancy in 1957 had geschreven om Jessica gerust te stellen over haar dochter die ten tijde van een aardbeving in Mexico verbleef: 'Ons soort mensen komt nooit om bij aardbevingen, en bovendien waren er maar 29 slachtoffers, allemaal non-U.' Dit was de harde kant van Nancy's 'plagerijtjes': de kant die ze voor haar publiek verzachtte, maar niet tegenover haar vrienden, en al helemaal niet tegenover haar familie. Een dergelijke opmerking zou vandaag bijna net zo ongepast worden gevonden als vriendschap met Hitler. Maar als Nancy er nog was geweest om de kritiek in ontvangst te nemen, zou ze dat met een lach hebben gedaan. Zoals ze dat ook deed in de storm over het upper

class-taalgebruik, toen de beschuldigingen van snobisme en oppervlakkigheid als hagelstenen om haar elegante hoofd vlogen. En zoals Diana onbewogen was gebleven onder aantijgingen die andere mensen tot op het bot zouden hebben geschokt.

Dit zelfvertrouwen van de Mitfords, kalm en keihard, is fascinerend. Het fascineert vooral vrouwen. Het is het zelfvertrouwen van de bovenklasse, verfraaid met vrouwelijke charme: een soort zelfvertrouwen dat de hedendaagse vrouw, ondanks haar veel grotere vrijheid, niet zo gemakkelijk heeft.

De vrouwen van vandaag zouden eigenlijk heel zeker van zichzelf moeten zijn, gezien het feit dat mannen zich tegenover ons heel omzichtig dienen te gedragen, de maatschappij zegt dat we zelf mogen kiezen hoe we ons leven willen leiden, boeken ons vertellen dat we al onze tekortkomingen moeten vieren, terwijl ze ons tegelijkertijd aansporen om het beste uit onszelf te halen ... maar in feite is dat allemaal niet geruststellend. Integendeel. Vrouwen bevinden zich bij wijze van spreken in een hogedrukcabine, in een voortdurende staat van paraatheid, zich voornamelijk druk makend over wat andere vrouwen doen en of dat beter is dan waar je zelf mee bezig bent. Moet je nou cupcakes maken of president-directeur van een grote onderneming worden? Moet je je best doen om te lijken op een actrice die voor een Oscar is genomineerd of juist vieren dat je niet voor die terreur hoeft te zwichten? Moet je nou elk stukje van je lichaam scheren of foto's op internet zetten van je ongeschoren oksels om een statement te maken? Moet je een heldin in het huishouden zijn, een lekkere moeder, een alfavrouwtje, een prefeministe, een postfeministe, een feministe, een feministe die niettemin een facelift heeft ondergaan? Het is een chaotische toestand. Er is maar één antwoord op al die vragen, en dat is jezelf zijn, maar het lijkt buitengewoon moeilijk om te bepalen wat dat inhoudt. Vandaar die fascinatie met de Mitfords die altijd heel zeker waren van hun keuzes, hoe dwaas die vaak ook waren.

Ze hebben steeds iets onbezorgds over zich. Ook dat is tegenwoordig vrijwel onmogelijk. Het heeft niet alleen met geld te maken – de Mitford-zussen groeiden op in een gezin dat gelukkig over genoeg dingen beschikte om te kunnen verkopen, maar dat het wel steeds aan het verkopen was, hoewel dat natuurlijk samenhangt met een bevoorrecht positie. Maar in werkelijkheid bood dit slechts een oppervlakkige

bescherming tegen bijzonder gruwelijke gebeurtenissen. Het trauma van Jessica's verdwijning, de heftige publieke verguizing van Unity en Diana, het uiteenvallen van het gezin, de miskramen, ziekten en schokkende sterfgevallen: de geschiedenis van de Mitfords had veel weg van een soap met die constante stortvloed aan persoonlijke drama's, en de zussen waren even vindingrijk en standvastig als een sterke moeder uit een soapserie in de manier waarop zij tragedies het hoofd boden. Niettemin raakten zij op de een of andere ondoorgrondelijke manier niet terneergeslagen. Zoals Nancy opmerkte, was er altijd wel iets te lachen. Zoals Diana ooit schreef³⁷ betekende dat niet per se dat je blij was, maar alleen dat iets grappig was. Het was echter een heuse filosofie, die zucht naar lichtvoetigheid, en het was in vergelijking niet eens zo'n slecht levensmotto. Wat het onbetaalbaar maakte, was dat het je in staat stelde boven gebeurtenissen uit te stijgen en ze te zien als dingen die voorbijgaan, lang niet zo belangrijk als ze zich voordeden, simpelweg als stapjes in de reis naar het kerkhof in Swinbrook, en daarom niet waard om je druk over te maken.

Het is gewoon therapeutisch om je in te denken hoe Diana niet kon helpen dat ze schudde van het nauwelijks ingehouden lachen om de he-lalala's van de zanger 'die zo aardig was geweest naar Holloway te komen om de gevangenen te amuseren, maar niet de bedoeling had hun zo veel jolijt te bezorgen'. Het is toch schitterend om te lezen wat Nancy schrijft over haar Franse minnaar, Gaston Palewski, die vijftig werd 'en dat erg vindt. Ik heb me nog nooit gestoord aan de verschrikkelijke leeftijden die me zijn overkomen en begrijp het dus niet helemaal.' Of wat Nancy schrijft over het regelen van de nalatenschap met Deborah terwijl ze op haar sterfbed ligt: 'We hebben gebruld over het testament.' Of Deborah die, nadat ze haar derde kind tijdens de bevalling heeft verloren, schrijft dat de verpleegster uit het dorp haar 'tijdens de onwaardigste onderdelen' was blijven aanspreken met '*Your Ladyship*'. Of Diana die zegt dat seks, waar de mensen zich zo druk over maakten, toch niet moeilijker was dan het verorberen van een Marsreep.³⁸ Alle dingen die wij zo serieus nemen – lijden, ouder worden, doodgaan, baby's, de liefde... Diep vanbinnen vatten de Mitfords ze ook ernstig op. Maar het werkt bevrijdend om net te doen of dat niet zo is.

Onbevreesd als ze waren, opereerden de zussen Mitford toch altijd binnen bepaalde grenzen. Ze mengden formeel en anarchistisch

gedrag op een manier die niet langer mogelijk is: revolutionairen die naar de kapsalon gingen, beeldenstormers die eerst de thee en daarna de melk inschonken, opstandelingen in tweed. En ook dit fascineert vrouwen, deze onverwoestbaar vrouwelijke manier om je niet aan de regels te houden.

Ze fascineren mij beslist. Ik herinner me Diana die zich gracieus door haar ruime appartement in het *septième* in Parijs bewoog: een lange geestverschijning, als een lange, exquise sliert grijswitte rook, nog steeds heel mooi op 90-jarige leeftijd. Haar jukbeenderen waren nog steeds zo puur als bij een beeld van Canova en krulden voortdurend wanneer ze uitbarstte in die bijna geluidloze Mitford-lach. Ik hoor haar nog zeggen, zo tussen neus en lippen door: 'Ik heb een fantastisch leven gehad.' En dan Deborah, een levenskrachtige, rustgevende figuur die me met haar hond naast zich en met haar voeten op een poef in een onopvallend grootse voorkamer in Chatsworth stevig voorhoudt dat een vrouw een 'degelijke echtgenoot, degelijke kinderen' nodig heeft. Advies dat volledig indruist tegen mijn eigen ideeën, maar op de een of andere manier ben ik het nooit vergeten. En vervolgens Nancy, geliefde Nancy, ontwerpster van de Mitford-mythe, met haar scherpe verstand, gevoel voor romantiek, cynisme en haar goed gevonden, opbeurende zegswijzen. Toen ik ongeveer dertien was en haar voor het eerst las, kon ik (als iemand die was belast met Eliot en Hardy) nauwelijks geloven dat je zo veel plezier mocht hebben, dat literatuur zo vederlicht en ongedifferentieerd kon zijn, en toch nog steeds gedenkwaardige waarheden verkondigen. Er zijn maar weinig vrouwen die Nancy niet geweldig vinden. (Haar zussen behoorden tot de uitzonderingen, maar dat is een ander verhaal.) Haar modieuze silhouet, haar Franse bulldoggen, haar sprankelende energie, haar scherpzinnige zotheid, haar liefde voor Parijse chic en zeventiende-eeuwse schoonheid, haar omschrijving van een ideaal feestje als 'urenlange vriendelijke beleefdheid': dit alles beantwoordt aan het vrouwelijke verlangen naar elegantie in een weinig elegante wereld. Maar daarnaast is er een gevoel dat het om wezenlijke dingen gaat, om dagelijkse moed te midden van frivoliteit. Wat haar romans betreft: net als de boeken van Jane Austen kunnen ze verkeerd worden begrepen op een manier die vrouwelijke fantasieën prikkelt. Linda Radlett ontmoet een sexy Franse hertog met een pied-à-terre in het *seizième*; Lizzie Bennet ontmoet een gesloten Engelsman

met een schitterend landgoed; beide vrouwen worden bemind om Wie Zij Zijn. Uiteraard kunnen zulke interpretaties de donkere schaduwen in deze boeken over het hoofd zien. *The Pursuit of Love* is doorspekt met verwijzingen naar de dood, net als de begraafplaats bij de kinderkamer in Asthall, en net als *Pride and Prejudice* herinnert het de lezer er voortdurend aan dat de liefde, het 'happy end', van het toeval afhangt; dat het leven maar kort is en heel gemakkelijk scheef kan groeien. Maar wat beklijft, niet alleen in dit boek maar in alles wat Nancy daarna schreef, is de heldere, positieve toon. Die getuigt van geluk, van een gezond gevoel voor humor, en heeft me geleerd dat ernst en luim niet onverenigbaar zijn, wat een belangrijke les was.

Dus ik ben de Mitfords enorm dankbaar, hun imago dat het leven simpelweg plezieriger maakt, hoewel het natuurlijk bij lange na niet de hele waarheid is. Om slechts één voorbeeld te noemen van wat daaronder schuilging: de afgrijpselijke migraines waaraan Diana leed en die na de oorlog begonnen, hadden noch op haar uiterlijk, noch op haar kalme houding effect, en kunnen worden gezien als metafoor voor een hele hoop verborgen tumult. Je betaalde een hoge prijs om een van die zes zussen te zijn. In 1972 zei Nancy tegen een interviewer dat zussen bescherming boden tegen 'harde omstandigheden in het leven'. Daarop reageerde Jessica, die haar dochter in 1944 had geprezen door te zeggen 'Ze heeft helemaal niets van de Mitfords', met de opmerking dat zussen nu juist die harde omstandigheden waren ('en in het bijzonder Nancy'). De dynamiek in de familie was een waar moeras van steeds verschuivende en herschikte rivaliteit tussen vrouwen. Nancy was eerst jaloers op Pam en daarna op Diana; Jessica was jaloers op Deborah; Unity werd gedomineerd door Diana; Jessica wedijverde met Unity; Nancy en Jessica waren ongemakkelijke bondgenoten; Diana had kritiek op Nancy; enzovoort, enzovoort, tot het bittere eind. Maar al met al, met één belangrijke uitzondering, hielden de verbindingen stand. Het overgrote deel van hun leven kwamen de zussen vrij vaak bij elkaar en correspondeerden ze met elkaar, hoewel de hele familiestructuur wederom aan het wankelen raakte nadat sinds 1980 wat tot dan toe verborgen was gebleven geleidelijk naar buiten was gekomen, bijvoorbeeld wat Nancy over de ene zus aan de andere had geschreven in de veronderstelling dat de besprokene die brief nooit zou lezen.

En wat te denken van het volgende? In een brief die ze aan Deborah schreef nadat ze was ondervraagd door een redactrice van *Desert Island Discs*, etaleerde Diana de mening dat er – in tegenspraak met de aanname van de gretige jongedame van Radio 4 – niet echt iets bijzonders was aan de zussen, met uitzondering van Unity. ‘Natuurlijk was Birdie echt heel erg origineel, maar de rest van ons was dat helemaal niet.’ Het hele fenomeen, zo suggereerde zij, was een uitvinding van de pers.

Wie een revisionistische benadering van de Mitfords kiest, zou inderdaad kunnen proberen hun mysterie op die manier te ontrafelen. Volgens die benadering zou je hen kunnen zien als niet meer dan een typisch upperclassgezin waarin toevallig veel dochters waren geboren, van wie de helft belangstelling had voor extreme maar modieuze ideologieën. Einde verhaal? Wel voor degenen die niets moeten hebben van de Mitford-legende. Alhoewel ik niet zeker weet wat er dan nog overblijft van Nancy’s steeds weer opborrelende genialiteit, van Deborahs vermogen om de toekomst van nationaal erfgoed als Chatsworth House veilig te stellen terwijl ze mannen als John F. Kennedy moeiteloos aan haar voeten krijgt, of van de nietsontziende politieke gedrevenheid van Jessica, Diana en die arme ‘originale’ Unity. Zelfs als je uitsluitend het gemêleerde gezelschap met wie ze in contact kwamen in aanmerking wilt nemen – Winston Churchill, John F. Kennedy, Joseph Goebbels, Evelyn Waugh, Adolf Hitler, Lucian Freud, Lytton Strachey, Maya Angelou, veldmaarschalk Montgomery en ga zo maar door – merk je op hoezeer ze verbonden zijn en de confrontatie aangingen met de tijd waarin ze leefden. Dat alleen al wijst op een sterke, unieke betekenis.

Do admit. Geef het maar toe.

Ze werden geboren met een zilveren lepel in de mond, de zes dochters van de steenrijke David Mitford, oftewel Lord Redesdale. Ze dansten in een satijnen jurk op de debutantenbals in het interbellum en waren voorbestemd om een goed huwelijk te sluiten. Maar het liep allemaal anders.

Nancy kreeg de interpunctie nooit onder de knie maar was een rasverteller en haar romans werden bestsellers in de jaren veertig. De blauwogige **Pamela** werd boerin en waakte moederlijk over haar kuikens. **Diana** was de begeerlijkste vrouw van haar generatie, maar ze verliet de miljonair Bryan Guinness voor de Britse fascistische leider Oswald Mosley. **Unity** was een vurig bewonderaar van de nazi's, werd gezelschapsdame van Hitler en schoot zichzelf door het hoofd toen Engeland de oorlog verklaarde aan Duitsland. **Jessica** was communist, liep weg met volgens geruchten de bastaardzoon van Churchill en vertrok naar Amerika. Alleen **Deborah** voldeed aan de verwachtingen: ze werd hertogin van Devonshire. Haar enige ondeugd was dat ze van Elvis Presley hield...

LAURA THOMPSON beschrijft op meeslepende wijze het leven van deze zes adellijke zussen, die kozen voor de extreme politieke ideologieën van de twintigste eeuw. Een waargebeurd verhaal over een bijzondere familie in een buitengewoon tijdperk, dat leest als een roman.

‘Thompson is op dreef in haar fijne psychologische analyses van elk van de zussen.’

– *Nouveau*

‘Genegenheid, jaloezie en haat wisselen elkaar af in deze aangrijpende familiesaga.’

– *The Times*

Uitgeverij Omniboek

www.omniboek.nl

ISBN978-94-019-1072-9 NUR520

9 789401 910729